

Mariupol
University

Co-funded by
the European Union

Університет як агент розвитку інклюзивних комунікацій у приймаючих громадах: волонтерські практики підтримки внутрішньо переміщених осіб

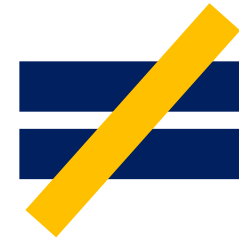
Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать виключно авторам і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу, Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури (EACEA) або Італійського національного агентства INDIRE. Ні Європейський Союз, ні EACEA не несуть відповідальності за ці погляди та думки.

Використання терміну «**внутрішньо переміщена особа**» підкреслює два важливі моменти:

- правовий зв'язок: ці люди залишаються громадянами своєї держави з усіма правами (участь у виборах, доступ до державних послуг тощо);
- специфіка травми: вони втратили дім, але перебувають у тому ж правовому та культурному полі, що ставить перед громадами унікальні завдання з комунікації.

Внутрішньо переміщена особа

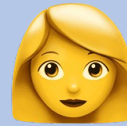
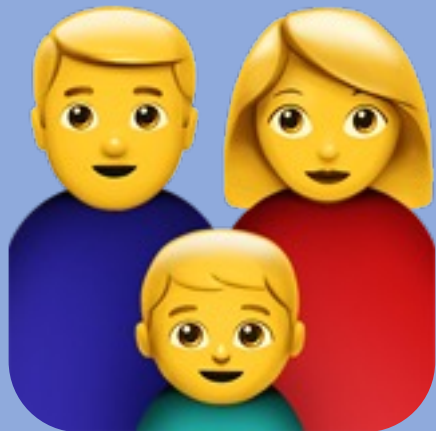
Біженець

Переселенець

4.6 мільйонів

внутрішньо
переміщених
осіб

ЖІНОК

2.7

мільйонів

ЧОЛОВІКІВ мільйонів

1.8

дітей

837.6

ТИСЯЧ

Еволюція підходів щодо розуміння потреб внутрішньо переміщених осіб

2014 - початок 2022

Парадигма
«тимчасового
перебування»

Парадигма
«сталого
включення»

Ключові стратегічні напрями державної політики щодо ВПО

Матеріальна, психологічна та інформаційна підтримка

Медичні та соціальні послуги

Економічне включення та перекваліфікація

ВПО як культурний, освітній та гуманітарний капітал

Збереження ідентичності та культурної спадщини

ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОСТІР

ВСЕУКРАЇНЬКА
АСОЦІАЦІЯ

DECIDE

швейцарсько-український проєкт
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ

East Europe Foundation

HEALTHRIGHT
Право на здоров'я

Українська фундація
громадського здоров'я

erim

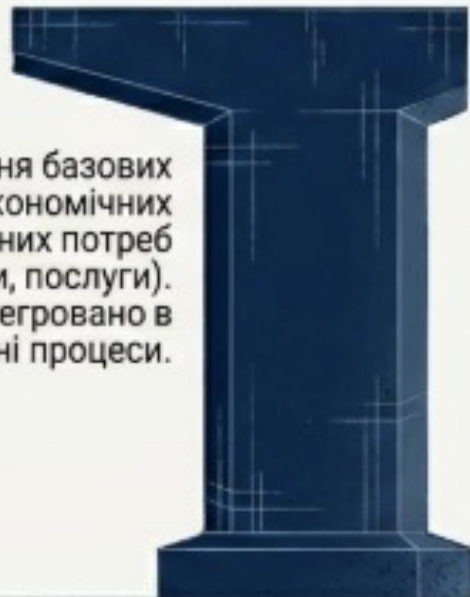
Equal Rights
Independent
Media

До питань інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громади переміщення долучаються вітчизняні та Міжнародні благодійні фонди й громадські організації.

Розрив капіталів: Асиметрія розподілу зусиль

Державна політика

Забезпечення базових соціально-економічних потреб (Житло, фінанси, послуги). Повністю інтегровано в державні процеси.

Донори та Громадський сектор

Збереження людського, освітнього та культурного капіталу переміщених громад. Підтримка культурної спадщини ТОТ.

Ці критичні питання часто залишаються поза зоною уваги державної політики, стаючи значною мірою залежними виключно від донорських та громадських ініціатив.

Сліпа зона: Архітектура видимої та невидимої інтеграції

Видимі та вимірювані аспекти:
Фінанси, Інфраструктура,
Доступ до послуг,
Працевлаштування.

(Основний фокус існуючих політик)

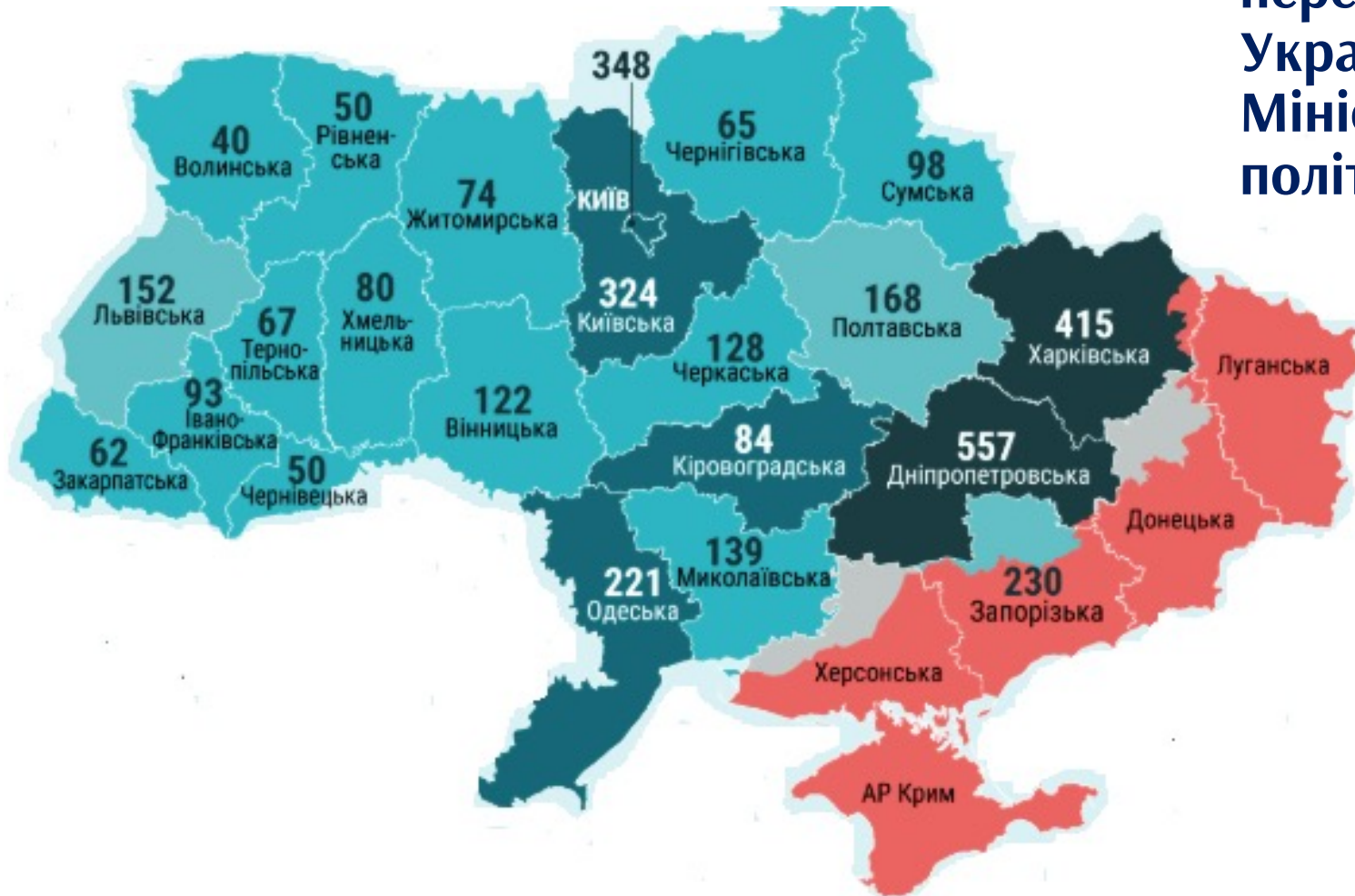
Нематеріальні чинники інтеграції:

1. Довіра всередині громади
2. Мова міжособистісного спілкування
3. Символічне визнання ідентичності
4. Глибинне відчуття «свого місця»

Справжня інтеграція неможлива без занурення нижче ватерлінії.
Фундамент приналежності будується на нематеріальних чинниках.

Кількість внутрішньо переміщених осіб по регіонах України за даними Міністерства соціальної політики (у тисячах)

<https://mu.edu.ua/c/V9wO4>

Вишите полотно «Україна - разом!»

Національна громадська ініціатива
(2014–2015)

6,000+ учасників

Понад 1 мільйон вишитих хрестиків

Різноманітність та неоднорідність України

регіонально-історична

етнокультурна

релігійна

соціально-економічна

 SPARK

Ментальні бар'єри інтеграції

Ментальний бар'єр являє собою стійку сукупність внутрішніх психологічних установок, упереджень, страхів або стереотипів, які обмежують здатність людини адекватно сприймати реальність, приймати рішення або ефективно взаємодіяти з іншими.

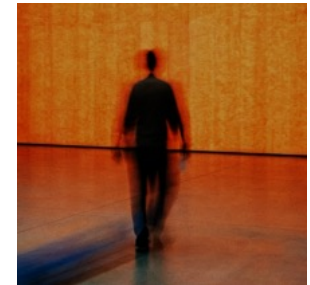
Атлас бар'єрів інтеграції ВПО

Мешканці громади уникають спілкування, щоб не завдати шкоди. ВПО сприймають мовчання як байдужість

Регіон походження ВПО асоціюється з певними моделями поведінки та цінностями, що обмежує індивідуальне сприйняття.

Мовні та культурні відмінності ВПО від місцевих жителів обумовлюють дискомфорт від перебування у незнайомому соціальному середовищі, що посилює неформальні межі.

Мовні та культурні відмінності ВПО від місцевих жителів обумовлюють виникнення в них дискомфорту від перебування у незнайомому соціальному середовищі, що посилює неформальні межі між ВПО та приймаючими громадами

Травма збільшує культурну дистанцію

Психологічний аспект інтеграції ускладнюється втратою звичного культурного середовища та травматичними переживаннями, що сприяють самоізоляції та соціальній ізоляції.

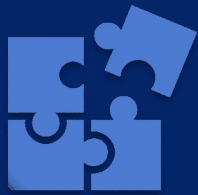
Волонтерство як неформальна медіація

Подолання стереотипів та психологічних бар'єрів значною мірою забезпечується волонтерською діяльністю, яка сприяє зменшенню соціальної напруги та поглибленню взаємного культурного розуміння.

Основні напрямки волонтерської діяльності, спрямованої на подолання комунікаційних та психологічних бар'єрів між внутрішньо переміщеними особами та приймаючими громадами

Культурна та мовна адаптація засоами фасилітації

Інклюзивна комунікація, заснована на принципі «рівний-рівному»

Усунення психологічних та інформаційних розривів

Паралельна робота з ВПО та приймаючими громадами

Участь населення України у волонтерській діяльності

11 800+

зареєстрованих волонтерів

Грудень 2025

2023–2025

80 %

2022

86 %

2016–2021

18 %

2014–2015

13 %

Волонтерство допомагає долати розбіжності

Основні напрямки волонтерської діяльності, спрямованої на подолання комунікаційних та психологічних бар'єрів між внутрішньо переміщеними особами та приймаючими громадами

Подолання
«мовного й
культурного шоку»

Безпечне спілкування
без виправлень

Руйнування
стереотипів

Від «отримувачів
допомоги» до рівних

Зміцнення спільної
пам'яті

Діалог між людьми з
різним досвідом війни

Маріупольський державний університет як прогромадський хаб

Волонтерська діяльність викладачів
та студентів МДУ

Просвітництво

Допомога Збройним Силам України

Гуманітарна допомога

Юридична допомога

Психологічна допомога

Благодійні мистецькі заходи

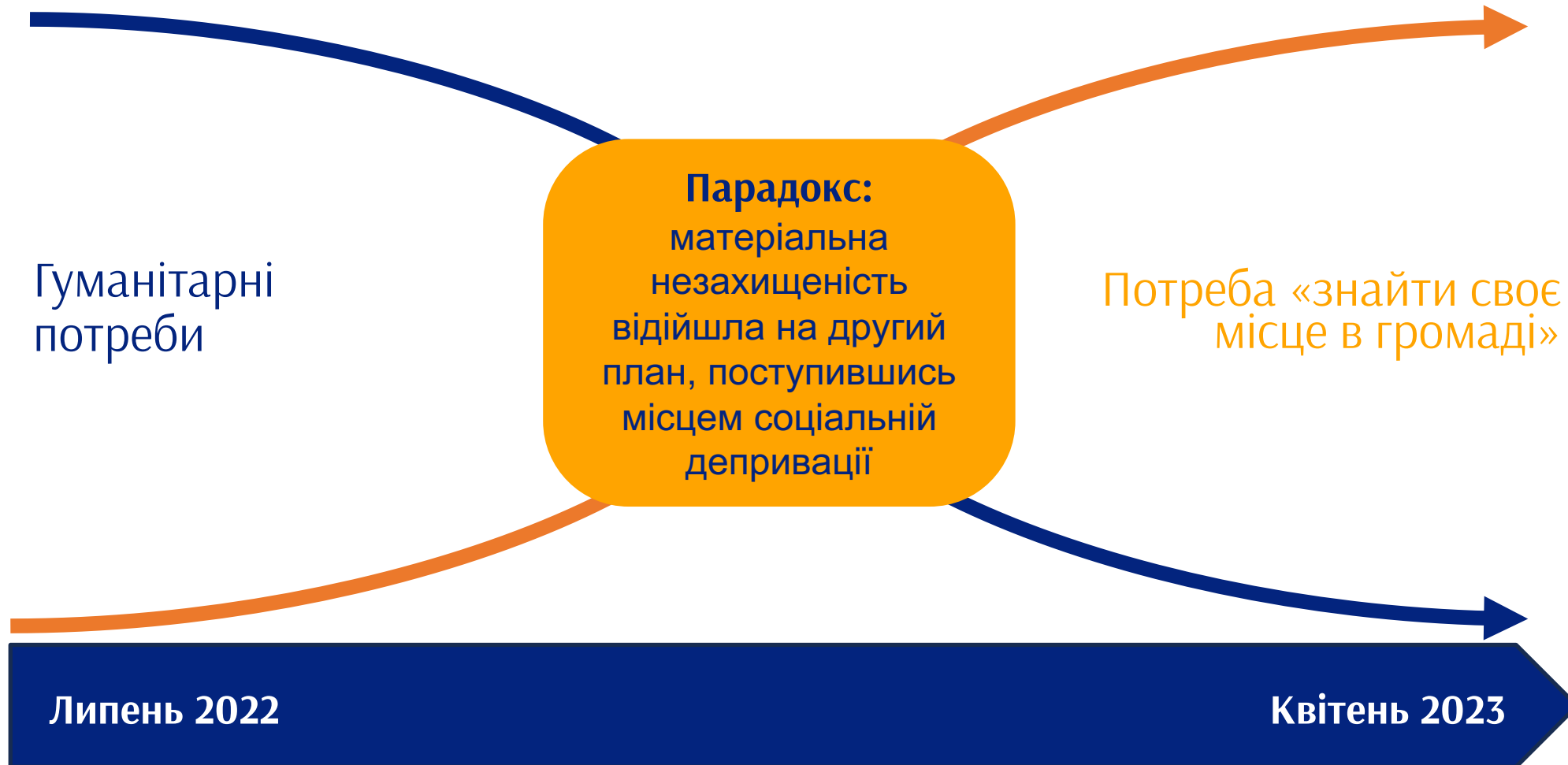
Екологічне волонтерство

Міжнародне волонтерство

Соціальне волонтерство

Динаміка потреб ВПО

Основні проблеми, що перешкоджають інтеграції внутрішньо переміщених осіб

Регіональна ментальність

Комунікативна ізоляція

Ефект «іншості»

Програма підготовки волонтерів

«Комунікація без кордонів та упереджень»

навчання студентів-волонтерів навичкам взаємодії з різнорідними групами людей у громадах так, щоб мінімізувати непорозуміння та виключення

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ:

як слухати, щоб почули вас

як зупинити конфлікт однією фразою

як бачити в юдині особистість, а не стереотип

як використовувати модель "L.E.A.D." (Listen, Empathize, Ask, Deliver) у взаємодії

Подолання ментальних бар'єрів
починається з особистої готовності
«змінювати світ на краще».

